

3. Цивільний кодекс України : Закон України від 16.01.2003 № 435-IV. *Відомості Верховної Ради України*. 2003. №№ 40-44. Ст. 356.

4. Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо спрощення регулювання трудових відносин у сфері малого і середнього підприємництва та зменшення адміністративного навантаження на підприємницьку діяльність : Закон України від 19.07.2022 № 2434-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2434-20#Text>.

УДК 347.2. 347.4

Анастасія КНЯЗЄВА,

*аспірант кафедри цивільно-правових дисциплін
Національної академії внутрішніх справ*

Науковий керівник:

*доцент кафедри цивільно-правових дисциплін
Національної академії внутрішніх справ*

кандидат юридичних наук, доцент

Лідія ГЕРАСИМЧУК

ЗАСТОСУВАННЯ СПЕЦІАЛЬНИХ ЕКОНОМІЧНИХ ТА ІНШИХ ОБМЕЖУВАЛЬНИХ ЗАХОДІВ ЩОДО ФІЗИЧНОЇ ОСОБИ ЯК ПІДСТАВА ПРИПИНЕННЯ ПРАВА ВЛАСНОСТІ НА НЕРУХОМЕ МАЙНО

Однією із найважливіших засад цивільного права є неприпустимість позбавлення права власності, крім випадків, встановлених Конституцією України та окремими законами. Рівень забезпечення дотримання права власності безпосередньо впливає на добробут країни та розвиток суспільства. Належне законодавче регулювання правовідносин щодо припинення права власності спрямоване на забезпечення стабільності та економічний розвиток суспільства та держави.

У сфері приватного права втручання держави у відносини суб'єктів зведена до необхідного мінімуму [1, с.68]. Стаття 41 Конституції України передбачає, що кожен має право володіти, користуватися і розпоряджатися своєю власністю, результатами своєї інтелектуальної, творчої діяльності. Ніхто не може бути протиправно позбавлений права власності. Право приватної власності є непорушним. Водночас, примусове відчуження об'єктів права приватної власності може бути застосоване лише як виняток з мотивів суспільної необхідності, на підставі і в порядку, встановлених законом, та за умови попереднього і повного відшкодування їх вартості. Конфіскація майна може бути застосована виключно за рішенням суду у випадках, обсязі та порядку, встановлених законом [2].

Статтею 346 Цивільного кодексу України визначені підстави припинення права власності, частина з яких мають примусовий характер [3]. Треба зазначити, що перелік підстав примусового припинення права власності на нерухоме майно не є вичерпним та може бути розширений у випадках, встановлених законом.

Як зазначає О.С. Харченко, підстава виникнення чи припинення права власності базується на юридичному факті, який забезпечує виникнення суб'єктивного права [4, с.38].

В умовах сьогодення, з метою захисту національних інтересів, національної безпеки, суверенітету і територіальної цілісності України, а також запобігання порушенню, відновлення порушених прав, свобод та законних інтересів громадян України та суспільства законодавцем було розширено перелік підстав припинення права власності на нерухоме майно, які мають примусовий характер.

Так, Законом України від 12.05.2022 № 2257-IX «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо підвищення ефективності санкцій, пов'язаних з активами окремих осіб» було доповнено перелік спеціальних економічних та інших обмежувальних заходів (далі – санкції) до фізичних осіб, зокрема додано такий вид санкції як стягнення в дохід держави активів, що належать фізичній особі, а також активів, щодо яких така особа може прямо чи опосередковано (через інших фізичних або юридичних осіб) вчиняти дії, тотожні за змістом здійсненню права розпорядження ними, який все частіше застосовуються державою [5].

Як відзначив А.М. Горяйнов підстави примусового припинення права власності мають подвійну природу. З одного боку – власник втрачає права володіння, користування та розпорядження майном, а з другого, – в той же час право власності на майно виникає у іншої особи – суб'єкта публічного права, який здійснює владні функції. Головною метою примусового позбавлення власника права на річ є саме припинення його права власності на цю річ, а не залучення державою чи територіальною громадою у власність [1, с.70].

Слід зазначити, що застосування такого виду санкцій як стягнення в дохід держави активів, що належать фізичній особі, внаслідок якого право власності на об'єкт нерухомого майна переходить до держави, окрім превентивної функції – перешкоджання використанню економічних активів на шкоду національній безпеці України, має ще компенсаційну функцію – відшкодування шкоди, завданої внаслідок збройної агресії проти України.

Припинення права власності на нерухоме майно в результаті стягнення в дохід держави активів відбувається виключно на підставі рішення Вищого антикорупційного суду. Рішення суду про застосування санкції в день набрання ним законної сили надсилається Фонду

державного майна України, який може здійснювати управління такими активами, а також реалізацію таких активів у випадках, встановлених законодавством [6].

Таким чином, з моменту внесення до Державного реєстру речових прав на нерухоме майно відомостей про судові рішення щодо застосування санкції у вигляді стягнення в дохід держави активів, що належать фізичній або юридичній особі, а також активів, щодо яких така особа може прямо чи опосередковано (через інших фізичних або юридичних осіб) вчиняти дії, тотожні за змістом здійсненню права розпорядження ними, право власності фізичної особи на нерухоме майно вважається припиненим та переходить до держави.

Отже, примусове припинення права власності у результаті застосування спеціальних економічних та інших обмежувальних заходів є результатом правозастосовної діяльності відповідних державних органів у процесі виконання ними своїх повноважень, під час якої повинні бути задіяні всі правові інструменти, які б допомогли забезпечити як рівень соціальних гарантій, так і захист суспільних та публічних інтересів.

Список використаної літератури:

1. Горайнов А.М. Примусове припинення права власності. *Судова апеляція*. 2009. № 3(16). С. 67-72.
2. Конституція України від 28.06.1996//*Відомості Верховної Ради України*. 1996. № 30. Ст.41.
3. Цивільний кодекс України: Закон України від 16.03.2003 № 435-IV. *Відомості Верховної Ради України*. 2003. №№ 40-44, Ст.356.
4. Харченко О.С. Підстави припинення права власності : дис... канд. юрид. наук: 12.00.03. Київ, 2007. 205 с.
5. Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо підвищення ефективності санкцій, пов'язаних з активами окремих осіб: Закон України від 12.05.2022 № 2257-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2257-20#Text> (дата звернення 19.01.2024).
6. Про санкції: Закон України від 14.08.2014 № 1644-VII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1644-18#Text> (дата звернення 18.01.2024).